

تائو ته چینگ

نویسنده

لائو تزو

مترجم

ماندانا رنجبر

www.ketab.ir

تائو ته چینگ

- نویسنده: لائو تزو
- مترجم: ماندانا رنجبر
- نشر: راز معاصر
- ناشر همکار: نشر پرثوا
- ویراستار و صفحه آرا: فریبا بادامی
- طراح جلد: آتلیه راونیز
- مشاور طرح: پخش راونیز
- چاپ لیتوگرافی: راپید گرافیک
- صحافی: راونیز
- نوبت چاپ: اول ۱۴۰۰
- شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۸۶۹-۱۰-۱
- تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

کلیه حقوق این اثر متعلق به مؤسسه راونیزی باشد.

سرشناسه	: تزو، لائو Tzy, Lao
عنوان و نام پدیدآور	: تائو ته چینگ / نویسنده لائو تزو؛ مترجم ماندانا رنجبر
مشخصات نشر	: تهران: راز معاصر، ۱۴۰۰
مشخصات ظاهری	: ۴۸ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۷۸۶۹-۱۰-۱
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
نادداشت	: عنوان اصلی: Dao de jing
موضوع	: تائوئیسم Taoism
شناسه افزوده	: رنجبر، ماندانا، مترجم
رده بندی کنگره	: BL۱۹۰۰
رده بندی دیویی	: ۲۹۹/۵۱۴۸۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۸۷۰۳۵۰۹

مقدمه: تائو ته چینگ، لائو تزو، تائوئیسم و ذن

اغلب میان این سه آئین؛ سردرگمی وجود دارد که هریک، به طور کلی «تائوئیسم» نامیده می‌شوند. از آنجایی که این سردرگمی وجود دارد؛ مهم است که دانشجوی آینده تائوئیسم، بتواند میان آنها تمایز قائل شود. سه فعالیت یا عملکرد تائوئیسم عبارتند از: تائوئیسم فلسفی یا نظری، تائوئیسم مذهبی یا باطنی و تائوئیسم کیمیایی یا «تحقیر شده». قدیمی‌ترین آنها؛ تائوئیسم فلسفی (تائو چیا) است که اعتقاد بر این است که بین قرن ششم تا دوم قبل از دوران مسیحیت، از زمان مکتب فلسفی «یین یانگ» پیشین که آموزه‌هایش را از طریق «آی چینگ» که اکنون (مفسران) به طور گسترده به عنوان یک کار «غیب‌گویی» شناخته می‌شود، به ارث برده و در «نظام فلسفی» خود ادغام کرده است. به طور کلی؛ تصور می‌شود که تائوئیسم فلسفی براساس «تائو ته چینگ»، احتمالاً افسانه‌ای لائوتسه و کار پیروان او؛ چوانگ تزو است که از طریق کتابی که نام او را دارد یا بدون عنوان است، شناخته شده است.

توسعه و استقرار عمده تائوئیسم مذهبی (تائو چیانو)؛ در طول دو سلسله هان (از ۲۰۶ قبل از میلاد تا ۲۲۰ پس از میلاد) صورت گرفت و تائو ته چینگ را به عنوان تعالیم الهی در نظر گرفت و از تفسیرهای خاصی از کار لائوتسه، به عنوان یکی از کتب مقدس اولیه خود استفاده کرد. تائوئیست‌های مذهبی؛ لائوتسه را می‌پرستیدند و او را به عنوان «تای شانگ لانوچون» توصیف کردند. در قرن‌های بعد؛ تائوئیسم مذهبی به جنبشی بسیار قدرتمند در سراسر چین تبدیل شد تا جایی که دست‌کم تا اواسط قرن بیستم، به طور گسترده در آنجا اجرا می‌شد.

نخستین ارجاع شناخته شده به کیمیا (در ادبیات شرقی و غربی)؛ در «شی چی» است که در حدود هشتادوپنج پیش از میلاد نوشته شده است، اما «جوای تسان تونگ چی» وی یو-یانگ (حدود ۲۰۰ پس از میلاد)؛ احتمالاً نخستین متن اصلی کیمیای بود که از یک

اثر تائوئیستی جهت این منظور استفاده کرد، برخی از مقامات؛ معتقد بودند که این رساله، اشتقاقی از آی چینگ است. این تائوئیست‌های فلسفی از کیمیاگری به عنوان «تائوئیسم تحقیر شده»، یاد می‌کردند.

از این سه «شکل» تائوئیسم (یا اعمالی که خود را تائوئیست می‌نامیدند)؛ تائوئیسم مذهبی و کیمیائی در متن این اثر ذکر نشده است، به غیر از جایی که آنها و اعمال مشابه؛ معمولاً به‌طور غیرمستقیم در متن چینی‌ها، به آنها اشاره می‌شود، (و سپس، معمولاً به شیوه‌ای تمسخرآمیز).

اعتقاد بر این است که در شکل اصلی خود؛ تائو ته چینگ (همان‌طور که اکنون شناخته می‌شود) از هشتاد و یک فصل کوتاه تشکیل شده است که این فصل‌ها؛ در دو بخش تنظیم شده‌اند که به نام‌های «تائو چینگ» و «ته چینگ» شناخته می‌شوند. فصل نخست؛ شامل سی و هفت فصل و فصل دوم، از چهل و چهار فصل تشکیل شده بود. گفته می‌شود که طول اثر اولیه؛ تقریباً پنج هزار کاراکتر بوده است و احتمالاً اینها بر روی نوارهای بامبو یا برش‌هایی نوشته شده است که سپس، به یکدیگر متصل شده و دو طومار را تشکیل می‌دهند که هر کدام تا حدودی شبیه به یک کرکره بانوترهای عمودی هستند. اینها شکل رایجی از «بایگانی کردن» در دوره لائوتسه بود که به عنوان «دوره کشورهای متخاصم»، شناخته می‌شد.

از آنجایی که با قطعیت کامل؛ مشخص نیست که شخصی به نام «لائوتسه»، واقعاً در دوره کشورهای متخاصم زندگی می‌کرده است؛ توصیف قاطعانه تائو ته چینگ به عنوان اثر لائوتسه بدون پایه تاریخی کافی، معتبر خواهد بود. حتی؛ «زندگی‌نامه لائوتسه» که ممکن است در «سوابق تاریخی» (شیه چی) سو-ما چین (قرن دوم قبل از میلاد) یافت شود، خالی از تناقض نیست. این گزارش؛ لائوتسه را به عنوان یک آرسینوار دادگاه چو توصیف می‌کند و همچنین، بیان می‌کند که گفته می‌شود، او شخصاً به کونگ فو ترو (کنفوسیوس) آموزش داده است.

برعکس؛ طبق افسانه‌ها، گفته می‌شود که در زمان بازنشستگی خود از مناصب دولتی؛ لائوتسه به سمت غرب رفت و نگهبان گذرگاه به ایالت چین، از او خواست که قبل از عزیمت، رساله‌ای در مورد تائو بنویسد. در آن زمان است که لائوتسه؛ دو روز وقت گذاشت و تائو ته چینگ را نوشت و پس از آن رفت، برخی از نویسندگان؛ اظهار داشتند که دیگر نامی از او شنیده نشد، برخی دیگر صعود او به بهشت را به این شکل و به شکل یک ازدهای باشکوه توصیف کردند.

هر داستانی را که در مورد وجود لائوتسه باور کنیم؛ ممکن است به‌طور منطقی، (حداقل) نتیجه بگیریم که شواهد متناقض فراوانی وجود دارد. اگرچه؛ من نمی‌توانم دلیل قاطعانه‌ای مبنی بر وجود او ارائه کنم، اما معتقد نیستم که تناقضات ثابت کنند که چنین شخصی وجود نداشته است و همچنین؛ معتقد نیستم که ثابت می‌کند، تائو ته چینگ توسط بیش از یک نفر نوشته شده است. همان‌طور که گفته‌ام؛ دلایل اعتقادات من، مسلماً فاقد

«شواهد محکم» کافی برای مقاومت در برابر پرسش‌های فلسفی قوی هستند؛ اما این دلایل در اینجا جهت کسانی ارائه می‌شوند که ممکن است، بخواهند استدلالی برخلاف عقاید آکادمیک فعلی بدانند.

امروزه دست کم در غرب شناخته شده‌ترین فرقه‌های ذن، بودایی هستند. با وجود این: حتی پیش از پذیرش آن توسط بودایی‌ها، جان (یا «ذن») توسط پیروان چینی تائوئیسم فلسفی (تائو چیا) به عنوان مکملی برای فلسفه و اعمال خودشان پذیرفته شد. بنابراین؛ این چنین بود که جنبه‌های «غیرمذهبی» ذن و تائوئیسم در سیستمی که در چین به نام «چان تائو چیا» شناخته می‌شود، ادغام شد.

این احتمال وجود دارد که ما؛ هرگز همه دلایل این ادغام دوطرفه را که میان تائوچیا و چان رخ داده است، نخواهیم دانست؛ ولی برخی از دلایل، زمانی آشکار می‌شوند که شباهت‌هایی را میان فلسفه‌های زیربنایی این دو سیستم قرار دارد، بشناسیم. امیدواریم؛ ذکر این نکته کافی باشد که تمرین کنندگان هر گروه، احتمالاً با «سیائی» در اندیشه و عمل تمرین کنندگان گروه دیگر، احساس می‌کردند که این امر از همان منبع فلسفی خودشان ناشی می‌شود. به همین ترتیب؛ به احتمال بسیار زیاد اعضای هر دو گروه از «اصول اخلاقی» دیگری قدرانی کرده‌اند، زیرا هر دو فلسفه بر رشد فرد به عنوان پیش‌نیاز توسعه جامعه تأکید دارند.

علی‌رغم هر گونه نادانستی در تفسیر من از وقایع؛ این واقعیت از اهمیت تاریخی بیشتری برخوردار است که از حدود سال سیصد پیش از میلاد، بقای تائوئیسم فلسفی تنها از طریق پذیرش آن توسط چان ممکن شد. اگر این واقعیت بود؛ نگرش متخاصم تائوئیست‌های مذهبی، همراه با قدرت رو به رشد دولتی آنها؛ ممکن بود به راحتی به نابودی شدید فلسفه تائوئیستی که امروزه شناخته می‌شود، منجر گردد.

در مورد تداوم ادغام و همزیستی تائوئیسم و ذن؛ خوشبختانه فقط کافی است به سخنان محقق بزرگ ذن، پروفیسور دی. تی. سوزوکی نگاهی بیندازیم که گفت:

«پرسیدن سؤال در مورد ذن، به معنای پرسیدن سؤال درباره تائو است».

البته؛ تمام اینها به منظور نشان دادن پیوندهای بین این دو عمل است که از نویسه‌های نوشتاری یکسان به عنوان نام آموزشی یا عنوان افتخاری استفاده می‌کنند و اینکه این عنوان، ممکن است توسط نویسنده تائو ته چینگ استفاده شده باشد که مایل به حفظ ناشناس بودن خود است.

اگر این‌طور بود؛ ممکن بود یا به دلایل ایمنی شخصی نویسنده یا به دلیل احترام، به معلمان خودش باشد. هر خواننده‌ای که از تاریخ چین در دوران جنگ دولت‌های متخاصم آگاهی داشته باشد؛ به آسانی قدرانی خواهد کرد و امیدواریم با دلیل نخست همدردی کند، اما دلیل دوم، شاید نیاز به توضیحی داشته باشد. این در حال حاضر ارائه شده است.

این احتمال وجود دارد که عنوان «روشی» که در ذن (ژاپنی چان) استفاده می‌شود، به عنوان یک «عنوان رسمی» از کاربرد چینی قبلی‌اش ایجاد شده باشد. در ذن؛ تصور

می‌شود که استفاده از نام واقعی معلم خود در یک اثر منتشر شده، حداقل در زمینه اینکه او معلم شخص مورد نظر است (به دلایلی که من سعی کرده‌ام در بخش سپاسگزاری توضیح دهم)؛ رفتار بدی است، ولی اشاره به او با عنوان افتخاری، کاملاً قابل قبول است.

هر کدام از این احتمالات را با این واقعیت ترکیب کنید که ممکن است؛ معلم خود یک «نام آموزشی» (نام مستعاری که معلم ممکن است تحت آن کار کند) انتخاب کرده باشد و این درک، ناممکن بودن ذکر نام واقعی نویسنده یا نویسندگان تائو ته چینگ به طور قطعی را آسان‌تر می‌کند. با این حال؛ جهت اهداف این بحث، می‌خواهم با این فرض ادامه دهم که تائو ته چینگ: نویسنده‌ای دارد و ما می‌توانیم بدون «مجوز» بیش از حد، او را لائوتسه بدانیم.

دومین عاملی که باعث می‌شود؛ باور کنم که نباید افسانه نگارش تائو ته چینگ را کاملاً نادیده بگیریم، مربوط به سبک رمزی آن است. اساس اعتقاد من دو چیز است. در وهله اول؛ چنانچه همان‌طور که افسانه به ما می‌گوید، لائوتسه نوشته خود را در دو روز کامل کرد؛ تعجب‌آور نیست که رمزآلود باشد؛ چراکه لازم بود که او هر روز با سرعت، دو و نیم هزار کلمه بنویسد. بنابراین؛ ممکن است که او برای تکمیل هرچه سریع‌تر، کار خود را به طور خلاصه و مختصر نوشته باشد تا بتواند به سفر خود تا دوران بازنشتگی ادامه دهد. کسانی که تائو ته چینگ را می‌شناسند؛ می‌دانند که لائوتسه، هیچ‌گاه آموزش نداده است که در انجام یک کار باید عجله کرد. بلکه، او تعلیم داد که همه چیز باید در زمان طبیعی خود رخ دهد. این به دومین نکته من در رابطه با سبک رمزی کار اصلی منجر می‌شود.

می‌دانیم که دروازه‌بان گذرگاه که درخواست نسخه‌ای مکتوب از افکار لائوتسه را ارائه کرد؛ یک تانویست مشهور آن دوره به نام یین هسی بود که به عنوان «کوان یین» نیز، شناخته می‌شود. او به عنوان یک تانویست؛ مطمئناً با آموزه‌های لائوتسه آشنا بود، هرچند؛ همان‌طور که خود او به فیلسوف قدیمی گفته است، به دلیل ماهیت کارش، نتوانسته بود از امکانات شخصی و کمک هزینه استاد استفاده کند. احتمال دارد؛ این «ابهام» (با ماهیت ظاهراً باطنی فصل نخست)، به این دلیل باشد که لائوتسه؛ هیچ دلیلی برای توضیح تائو برای کسی که بیشتر به تائوچیا مسلط بود، نداشت.

این خلاصه؛ باورهای خودم را درباره افسانه لائوتسه و تائو ته چینگ به پایان می‌رساند، غیر از اضافه کردن الحاقیه که اغلب؛ استفاده می‌شود، حتی کسانی که کاملاً با تفسیر من از افسانه مخالف هستند. این بدان معنی است که صرف‌نظر از صحت افسانه و مشکل شناسایی مؤلف آن؛ بیشتر محققان، تاریخ بیدایش متن تائو ته چینگ را حداکثر تا ۴۰۰ سال قبل از میلاد می‌دانند. به علاوه؛ در مورد ارزش والای آن به عنوان یک اثر فلسفی، ادبی و تاریخی، عملاً در میان محققان اختلاف نظر وجود ندارد.